

Koning in het noorden

Femke Roobol

KONING
IN HET
NOORDEN

2018 Prometheus Amsterdam

Voor Lars

© 2018 Femke Roobol
Omslagontwerp Janine Jansen
Foto omslag Malgorzata Maj/Arcangel Images
Foto auteur Wim van de Vlugt
Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 3760 1

Deel I

1

Christian

Kopenhagen, hooimaand 1492

Hij rook zichzelf. Zweetdruppels vormden zich op zijn voorhoofd en gleden kriebelend en prikkend langs zijn slapen naar beneden. Ingeklemd tussen de andere jongens staarde hij naar het stro op de vloer, er was te weinig plaats om zijn armen omhoog te steken en zijn gezicht af te veggen.

De zon scheen door het raam, buiten lokte de stad. Christians vrienden waren vast al de poort uit gehold om te vissen. Hij had erbij moeten zijn.

Alles, werkelijk alles, zou Christian ervoor overhebben om nu met zijn blote voeten door het koele water van een beekje te waden. De afgelopen weken had het bos buiten de stad voortdurend naar hem gelonkt. Op zonnige zomerdagen was Kopenhagen zo traag als stroop die van een lepel af droop. Zelfs de vogels maakten nauwelijks geluid, de smidse zweeg en de honden hieven hun kop niet eens als de vier vrienden voorbijstoven.

Het was vanmiddag weer bijna gelukt. Mikkel had op de uitkijk gestaan en Ambrosius en Hans hadden hun moeder beziggehouden zodat Christian kon wegglijpen zonder dat zij het in de gaten had.

En toen was daar ineens de hand van Jørgen Hindse verschenen, die Christian bij de kraag van zijn hemd had gegrepen en hem had meegeleid naar de Onze-Lieve-Vrouwekerk, waar hij kanunnik was.

De koorknapen hadden al in het gelid gestaan, Hindse had Christian ertussen geduwd en nu stond de prins daar en verlangde hij met alles wat hij in zich had naar het bos.

‘Sta rechtop, Hoogheid.’ Grimmig liep Jørgen Hindse langs de rijen. ‘En nou zingen.’

Dit was niet wat Christian zou moeten doen, zo tussen de armetierige stakkers die de ene na de andere psalm uitbraakten. Wat zou zijn vader ervan vinden?

Nee, op medelijden van de koning hoefde Christian niet te rekenen, die vond dat hij zijn leermeester gewoon moest gehoorzamen.

De minuten gleden voorbij, het uurglas stroomde leeg en werd omgedraaid. En nog eens. En nog een keer, hij verloor ieder besef van tijd. Het werd lastiger voor Christian om zich te concentreren. De nabijheid van de andere jongens benauwde hem zo dat zijn benen slap werden en zijn stem haperde. Op het laatst bromde hij maar wat.

Hij hield alleen vol omdat zijn gedachten naar buiten vlogen, de hoek om langs de kerk en voorbij het Graabrødre-klooster met de broeders in hun grijze pijen, waar Christians vader vaak vergaderde in de stenen hal. Hij zag zichzelf over Fisketorv rennen, de stalletjes ontwijkend met de glanzende afgesneden forellenkoppen die hem aanstaarden, en daarna schoot hij over Amagertorv met de geur van saffraan in zijn neus, zo naar zijn wachtende vrienden.

Waar de beek op zijn smalst was had de droogte van de afgelopen tijd de bedding zanderig gemaakt, maar als Christian even doorliep kwam hij bij het ideale visplekje. Hij zou een tak in het water steken, als een spies. Wat gaf het dat zijn angelroede nog thuis lag, de vissen beten er niet minder om. Wie weet ritselde er een briesje door de bladeren, onder de bomen was het hoe dan ook een stuk koeler dan buiten het bos...

Daar kwam een oorvijs aansuizen, zijn hoofd tolde ervan. Christian wurmde zich uit de rij en viel op zijn knieën op de stenen tegels, zijn hand tegen het brandende oor gedrukt.

‘Sta op, slampamper.’ Troebele lichtbruine ogen keken naar hem. Het gezicht van de kanunnik zag er raar verkreukeld uit, zoals dat van Christians moeder, koningin Christine, toen ze huilde omdat zijn vader met zijn maitresse Edele Jernskæg naar Kopenhagen vertrok en zij in Odense achterbleef. Maar zijn leermeester huilde toch nooit?

‘Ach, bent u nu al moe? Wilt u misschien even zitten, Hoogheid?’

Christian negeerde het gegiechel van de koorknapen, en hij knikte. 'Helaas, we blijven nog even. Terug in de rij graag en minder dromen. We beginnen opnieuw.'

'Eerwaarde...'

Christian hoefde niet op te kijken om te weten dat Birgitte Bogbinder, de vrouw die de afgelopen drie jaar voor hem gezorgd had, zijn leermeester aansprak. 'Mag ik Christian even van u lenen?'

Met een blik die zijn ergernis nauwelijks kon verhullen, draaide de kanunnik zich om. 'We zijn nog bezig met de les, vrouw Bogbinder.'

'Ik moet Christian naar het kasteel brengen.' Ze duldde geen tegenpraak, net zoals wanneer ze haar zonen een standje gaf. Hoelang ze al in de deuropening had gestaan, was moeilijk te zeggen.

Birgitte stak haar hand uit naar Christian.

Terwijl ze door het middenschip liepen hoorde hij hoe achter zijn rug de volgende psalm werd ingezet.

'Heeft vader u inderdaad gestuurd?'

Zelfs op het kleine stukje naar haar huis hijgde Birgitte een beetje. 'Nee, Ambrosius vertelde dat je weer in de kerk was. Wat denkt die paap wel? Hindse hoort je les te geven, niet uren te laten zingen. Een kind van elf, het zou verboden moeten worden.'

Kind. Hij was al bijna volwassen.

'Wat had je uitgespookt?' vroeg Birgitte.

'Niks.'

Ze keek opzij en Christian haalde zijn schouders op. 'Echt.'

'Dat zal wel.' Birgitte stond stil en drukte zijn hoofd tegen haar boezem. 'Ik ga met de koning praten, dit kan zo niet langer.'

Even bleef Christian gewillig in de omhelzing met zijn pleegmoeder staan, waarna hij zich losrukte. Ze rook naar versgebakken brood, kaneel en het houtvuur. 'Nee, alstublieft. Wat kan vader doen?'

'Van alles. Om te beginnen die blaaskaak ontslaan. Alsof je iets leert van die psalmen. Hindse kan je onmogelijk vastbinden, Christian. Jongs moeten rennen, spelen, met stokken vechten.' Ze zag er zo vastbesloten uit dat Christian zijn armen weer om haar heen sloeg. Afwezig streelde ze zijn haar.

'Je weet dat ik je als mijn eigen kind beschouw. Ik weet natuurlijk

wel dat je de kroonprins bent. Ach, ik sla wartaal uit, schat. En toch laat ik het er niet bij zitten, ik ga naar de koning.'

Het was alsof ze meer tegen zichzelf praatte dan tegen Christian. Zijn maag knorde, hij had sinds de vroege ochtend niets meer gegeten. En dan alleen nog pap, het noenmaal had hij gemist. 'Na het avondmaal, moeder. Toe, ik heb zo'n honger.'

Ze lachte, om zijn woorden of omdat hij haar moeder noemde. 'We gaan over een uur aan tafel.'

'Fijn,' riep hij en hij ging ervandoor.

'Niet te ver weggaan.'

'Ik blijf in de buurt.'

Hij verstopte zich tussen de druivenranken in de koninklijke wijngaard die grensde aan het terrein van de Bogbinders en ging op zijn rug liggen kijken naar het zonlicht dat gefilterd werd door de bladeren. Het zand voelde warm aan zijn lichaam, en de kerk en het gezang verschoven naar de achtergrond van zijn bewustzijn. Christian wist wel dat het gevoel van verstikking zou terugkomen zodra hij de kannunik weer onder ogen kwam, maar nu was het weg en zou hij zo in slaap kunnen sukkelen.

Na een tijdje stond hij op, liep terug naar het huis en ging de ladder op die tegen de gevel stond. Hij hees zich op aan de dakgoot en klauterde naar de nok, waar hij zich liet zakken om over de stad uit te kijken. Als hij zijn hoofd naar rechts draaide zag hij de Østergade, die naar de Østerport voerde. Daar liepen wachters heen en weer, ze bewaakten de poort. Als Christian naar links keek zag hij de schapen op het land staan en rechts van hem lag het marktplein, waar de kooplui hun spullen aan het inpakken waren.

Hij kon geen dak weerstaan. Het eerste had hij beklommen toen hij vijfjaar was; hij had in de stenen nis in de vensterbank van Københavns Slot gezeten en in een opwelling zijn benen over de rand van het raam geslingerd. De stank van rottend afval, ontlasting en modder in de slotgracht benam hem de adem, en hij tastte met zijn voeten langs de pannen tot aan de dakrand. Er dreven dikke grijze wolken boven de spits van het torentje, waar ze bleven hangen. Binnen een uur zou het regenen. Zou hij ze kunnen aanraken als hij ernaartoe klom? Hij bleef

zitten, niet omdat hij niet verder naar boven durfde, maar omdat hij het fijn vond om daar te zijn.

Een kamenierster had hem ontdekt en ze was bibberend naar buiten geklommen om hem te komen halen. Zijn kindermisje hing tierend uit het raam omdat hij aan haar toezicht ontglipt was. Hij had niet begrepen waar de twee vrouwen zich zo druk over maakten.

Sinds die tijd had hij vaker hoogtes opgezocht, hij kon het niet laten.

Had het misschien te maken met het verhaal dat iedereen in het kasteel vertelde over de aap die hem vlak na zijn geboorte uit zijn wieg had gestolen en met hem naar het dak van kasteel Nyborg was gevlucht, terwijl iedereen doodsangsten uitstond dat het beest hem zou laten vallen? Uiteindelijk was het dier zelf weer naar binnen gegaan en had Christian teruggelegd in zijn bedje. Men fluisterde dat hij daarom graag hoog zat. Het leek hem vrouwengezwets.

Vanavond waren er geen wolken. De stilte werd zo nu en dan doorbroken door vogelgeluiden en beneden liepen twee kletsende meiden met emmers voorbij, het water klotste over de rand.

Zijn pleegmoeder schermde haar ogen af tegen de zon en keek naar boven. ‘Christian, kom naar beneden,’ zei ze. ‘Je valt nog een keer.’

‘Natuurlijk niet.’

‘Hoe dan ook, we gaan eten. Ik zocht je al.’

Aan tafel zat hij naast Ambrosius, die hem tegen zijn schenen schopte. Christian kneep hem stiekem. Hans kon zijn lach niet onderdrukken, wat hem op een strenge blik van zijn vader kwam te staan, die net als hij Hans heette. Zo waren er drie personen in Christians leven die Hans heetten, want ook zijn vader de koning had dezelfde voornaam.

De schapenbout met salie smaakte heerlijk, het brood was knapperig. Christian at snel. Af en toe nam hij een slok van zijn bier.

‘Je smult vanavond.’ Glimlachend keek zijn pleegvader naar het enorme stuk brood dat Christian door de saus haalde.

‘Hij heeft een maaltijd overgeslagen,’ zei Birgitte. ‘Ik trof hem weer aan in de kerk.’

‘Is dat niet de derde keer deze week?’

Ze knikte. ‘We moeten het Zijne Majesteit zeggen, Hans.’

Voordat Bogbinder iets kon antwoorden, ging de deur open. ‘Goedenavond.’

De koning droeg een donkerblauw kledingstuk dat met goud was afgezet. Hij was blootshoofds, op een smalle band met edelstenen rond zijn voorhoofd na, en zijn schouderlange haar was keurig gekamd. Christian stond op om hem te begroeten en kuste zijn hand.

‘Zullen we iets drinken?’ De koning en Christians pleegvader wisselden een blik.

‘Birgitte, twee kroezen bier.’ Bogbinder maakte een gebaar naar de tuin. ‘Kom mee naar buiten, het is nog heerlijk weer.’

Voordat zijn vader met de koopman meeging, draaide hij zich nog even om. ‘Christian, ga niet te ver uit de buurt, ik wil zo ook nog met jou praten.’

‘Gaan jullie je maar wassen, jongens.’ Birgitte klopte even op Christians schouder.

‘Ik zal vertellen wat er vanmiddag is gebeurd,’ zei ze. ‘Het komt allemaal goed.’

Het particuliere badhuis bevond zich naast de woning. In het midden stond een houten kuip. Zelfs in de winter was het er heet, en vandaag was het er nauwelijks uit te houden. Christian hoopte dat het water dat de keukenmeiden in de tobbe hadden gegoten op z’n minst lauw, of liever nog koud zou zijn.

Toen Christian achter Ambrosius en Hans aan liep, zag hij zijn vader en pleegvader samen zitten op hun favoriete plek in de tuin, hun gezichten verlicht door een toorts die in de grond was gestoken. De koning gebaarde wild met zijn handen, maar de beide mannen praatten te zacht om te verstaan waarover het gesprek ging.

Hij kleedde zich uit, stapte in het bad en keek toe hoe zijn pleegbroers golven maakten en elkaar natspatten. ‘Kom op, prins,’ zei Ambrosius, die Christian alleen zo noemde als hij hem een saaie piet vond.

Nog voordat Birgitte met een doek kwam om hen af te drogen, stapte Christian uit de kuip en schoot zijn hemd en hozen aan. Hij had geen zin in het gesprek met zijn vader.

Hij dacht erover om het dak weer op te gaan, of anders naar de kraan voor de goederen die overdag omhoog werden getakeld naast het huis, maar hij wist dat ze hem daar het eerste zouden zoeken.

Toen hij de hoek omsloeg botste hij tegen Birgitte op. Ze bracht een kaars naar zijn gezicht, haar ogen waren rood.

‘Lieverd,’ zei ze, en ze drukte hem tegen zich aan.

Christian hief zijn hoofd en zag dat ze huilde. ‘Wat is er, moeder?’

‘Niets.’

Verward hield hij zijn mond. Hij kon zich slechts één keer herinneren dat hij haar in tranen had gezien. Ambrosius had toen zijn rechterhand gebroken doordat hij met Christian en Hans met houten zwaarden had gevochten.

Christian drukte een kus op haar wang, maar Birgitte maakte zich van hem los.

‘Kom.’ Met haar arm om zijn schouder liepen ze samen naar de koning.

De tuin was leeg op zijn vader na, die naar de toorts zat te staren. Toen hij naar hem keek, kon Christian niets van zijn gezicht aflezen. ‘Dank je, Birgitte. Ga zitten, Christian.’

Christian gehoorzaamde en keek Birgitte na.

‘Is het waar dat Hindse je tussen de koorknapen zet?’

Hij knikte.

‘En je urenlang laat zingen?’

Christian schraapte zijn keel. ‘Het gebeurt wel eens.’

‘Vandaag?’

‘Ja.’

‘Waarom?’

‘Ik wilde ervandoor gaan met Ambrosius en Hans. Vissen.’

Zijn vader krabde aan zijn kin.

‘Het was zulk mooi weer.’

‘Onaanvaardbaar.’

Christian wist niet of zijn vader bedoelde dat het ontoelaatbaar was wat de kanunnik had gedaan of dat hij het over Christians ontsnapingspoging had. Was er een kans dat zijn vader het begreep? De meeste van hun gesprekken gingen over wat Christian leerde, of hij

vorderingen maakte met Latijn, en soms stelde de koning vragen over de geschiedenis van Denemarken of moest Christian alle vorsten opnoemen. Af en toe kwam zijn vader kijken als hij met de wapenmeester oefende op de binnenplaats van Københavns Slot. Nooit zei hij dat Christian het goed deed.

‘Vanaf morgen krijg je geen les meer van Hindse.’

‘Ja, vader.’ Het kostte Christian moeite om op zijn stoel te blijven zitten. De kerk, de geur van de ongewassen lijven in zijn neus. Het hoorde allemaal bij het verleden.

‘Ik heb nog niet bedacht wie je nu zal opleiden. In ieder geval geen vistochtjes meer voor jou de komende tijd.’ Met een ernstig gezicht boog de koning zich naar voren. ‘Jij gaat oefenen. Boogschieten, paardrijden, zwaardvechten. Ik zoek de wapenknechten voor je uit.’

Het was volslagen donker geworden om hen heen, de contouren van de wijnranken waren nog net zichtbaar. Christian dacht dat hij wolven hoorde huilen in de verte. Het licht van de toorts in de grond danste over de muur van het huis, en in de schaduwen zag hij zwijnen met slagstanden die zich bij de minste beweging in zijn vlees zouden boren. Met een boog kon hij al aardig overweg, wat zijn vader er ook van geloofde. In gedachten keerde hij zijn linkerschouder naar zijn doelwit, trok de pees van zijn boog naar zich toe en legde vingers en pees tegen zijn wang. Hij trok de pijl naar achter en richtte op het monster. Het zwijn werd in zijn buik getroffen, met een enorme dreun stortte het neer.

Koning Hans stond op en legde zijn hand op Christians haar. ‘Kom,’ zei hij.

Toen ze naast elkaar liepen, nog altijd met zijn vaders hand op zijn hoofd, dacht Christian dat ze naar het huis van de Bogbinders zouden gaan.

Maar de koning sloeg een andere weg in, over het marktplein dat nu verlaten was, over de Højbro naar Slotsholmen, waar het kasteel stond.

‘Slaap ik vannacht op het kasteel, vader?’

Ze waren bij de poort aangekomen. De wachters kruisten hun lan-

sen, maar zetten ze op de grond toen ze zagen wie er uit de duisternis tevoorschijn kwamen.

Zonder antwoord te geven, duwde de koning Christian naar de trap. ‘Ga slapen, jongen.’

Grote mensen zeiden nooit precies wat ze dachten, de helft van de tijd moest je raden wat ze bedoelden. Christian richtte zijn blik op het vlammetje van een kaars in een wandhouder op de volgende verdieping.

De kamer waarin hij sliep als hij niet bij de Bogbinders was, kwam hem vreemd voor. Zonder de maaierende armen en benen van zijn pleegbroers was het bed groot en leeg.

Niemand bracht hem een kaars. De nachtgeluiden leken sterker dan overdag, hij kon ze niet thuisbrengen. Het matras was zachter dan hij gewend was, hij draaide zich van de ene op de andere zij en het duurde een eeuwigheid voor hij in slaap viel.

De volgende dag trof Christian zijn vader aan in de grote zaal. Het rook er naar kaneel, gember en kruidnagel, de koning had een koek in zijn hand. ‘Het is geen goede dag, Christian,’ zei hij toen hij zijn zoon zag staan. ‘Meester Von Brandenburg heeft me peperkoeken voorgescreven in de hoop dat ik me beter ga voelen. Maar alles is grijs, zo grijs om me heen.’

Christians blik werd naar het raam getrokken, er was nog net een stralend stukje blauwe lucht zichtbaar. Hij begreep niet hoe een koekje zijn vader kon opvrolijken. ‘Mag ik weer naar huis?’ vroeg hij.

‘Naar huis? Dit is je huis.’

‘Maar ik woon toch bij Birgitte en Hans?’

De koning wenkte een jong meisje met stroblond haar. Ze schonk hem een beker wijn in en hij nam een hap van de koek. ‘Had je dat niet begrepen gisteravond? Je komt weer hier wonen. Ik zoek een betere leermeester voor je en dan gaan we eens goed aan die opleiding van je werken. Je zult de Bogbinders nog vaak genoeg zien.’

Die rode ogen van zijn pleegmoeder gisteravond. Christian knabbelde aan de rand van een peperkoek en proefde naast de overheersende kruiden een vleugje honing en citroen.

Ambrosius en Hans zaten nu vast aan de zoete brij van Birgitte.

Ineens misselijk liet hij de rest van het koekje onder de tafel vallen.
Een van de honden vrat het op en legde zijn kop op zijn knie op
zoek naar meer.

2

Sigbrit

Amsterdam, herfstmaand 1492

Sigbrits dochter Duveke was in slaap gevallen op een van de zakken met gedroogde kruiden. Vanmorgen had ze naast haar moeder met haar houten lijzen gespeeld terwijl Sigbrit poeder maalde in een vijzel en de vloer aanveegde. Omdat ze Duveke niet wakker wilde maken bleef Sigbrit in de apotheek hangen, waar ze de bosjes kruiden bij elkaar bond en ophing aan de haken in het plafond. Op zoek naar nog meer bezigheden spoelde ze oude zalfpotjes uit.

Een paar keer kwamen er mensen langs aan wie ze kaneel en kruidnagels verkocht en een vrouw stapte de winkel binnen om te vragen of ze iets had om de hoest van haar man te onderdrukken. Maar de meesten zeiden dat ze terug zouden komen als Sigbrits broer, de apotheker, er weer was.

De deur sloeg dicht. ‘Dionysius, waar bleef je nou?’ vroeg ze zonder op te kijken. ‘De klanten hebben naar je gevraagd.’

‘Ik ben het.’

Het was Dionysius niet. Otte, wijdbeens en met dezelfde arrogante smoel als een paar jaar geleden, keek Sigbrit grijnzend aan. Haar hand zocht naar het mes waarmee ze stengels duizendblad had afgesneden.

‘Heb je me gemist?’

Hoe Otte zo snel bij de toonbank was gekomen, begreep ze nauwelijks. Een zilte geur, vermengd met een zware teerlucht, benam haar de adem. Hij kwam te dichtbij. ‘Ga weg, ik wil niks met je te maken hebben,’ zei ze.

Wat had ze graag gewild dat haar stem krachtig had geklonken in

plaats van angstig. Otte had het door en zijn grijns werd nog breder.

Sigbrit moest zich vermennen en de verlamming van zich afschudden, anders gebeurde het opnieuw. Waar was dat verduivelde mes nou?

‘Ik moet haar zien.’ Een hand zo sterk als ijzer omklemde haar pols, en ze probeerde zich tevergeefs los te rukken.

‘Wie bedoel je?’

‘Mijn dochter.’

‘Ik heb geen idee waar je het over hebt.’ Tijdrekken, hopelijk bleef Duveke doorslapen. Sigbrit durfde niet opzij te kijken. Gelukkig had Duvekes jurk dezelfde kleur als de zak.

‘Dacht je dat je me voor de gek kon houden? Ik meende al dat je dikker was voordat ik uitvoer. Altijd graatmager, maar het laatste halfjaar ineens vlees op je heupen. En je borsten...’ Om zijn woorden kracht bij te zetten, kneep Otte erin.

Ze voelde het lemmet van het mes. Nu hij haar arm had losgelaten, kon ze haar hand erop leggen. Met kleine rukjes haalde ze het naar zich toe, zonder haar ogen van Otte af te houden.

Zijn vingers kneedden haar billen, zijn lippen gleden over haar hals.

‘Hou op,’ zei ze.

Met de snelheid van een pijl uit een boog kwam alles terug, van die ene dwaze nacht meer dan vier jaar geleden, toen Sigbrit in een roes rond het meivuur had gedanst.

De volgende morgen had er een dennentakje aan de deurknop gehangen. Het bracht een glimlach op haar gezicht, al had ze geen idee wie het groen in het holst van de nacht had achtergelaten. Iemand was geïnteresseerd in haar. Ze stopte het takje in de hals van haar onderkleed en ging naar de Plaetse, waar de meiboom stond. De kleurige linten wapperden zachtjes in de wind.

Rondom de boom vormde zich een kring, en tijdens de dans keek Sigbrit om zich heen of ze haar aanbieder ontdekte. Steeds meer meisjes werden uit de cirkel getrokken, maar niemand toonde speciale belangstelling voor haar. Ze dacht dat ze het zich had verbeeld, zelfs al voelde ze de naalden van het dennengroen prikken tegen haar huid.

En toen haalde Otte Sigbrit naar zich toe. Ze herkende hem als de zeeman aan wie Dionysius een aftreksel van bilzekruid en azijn tegen kiespijn had verkocht. Dat was maanden geleden geweest en daarna had ze hem nooit meer gezien.

‘Kom, schoonheid,’ zei hij en hij voerde haar mee naar een nauwe steeg, weg van de Plaetse. ‘Ik heb zo vaak naar je gekeken. Jammer genoeg was die pillendraaier altijd in de buurt. Hij slaapt zeker nog.’

Sigbrit probeerde zich tevergeefs los te rukken, maar Otte was te sterk voor haar. Hij drukte haar met haar rug tegen de muur en trok haar rokken op.

‘Heb jij een dennentakje aan mijn deur gebonden?’ vroeg ze.

‘Ik weet niks van een dennentakje.’ Ottes handen graaiden naar Sigbrits dijen en borsten.

Ze sloeg met haar vuisten tegen zijn borst, ondertussen vroeg ze zich af wie dan wel haar huis had bezocht om aan te geven dat hij haar leuk vond. Er kwam niemand bij haar op.

Toen Otte Sigbrit verder tegen de muur perste en haar zo hard op haar mond kuste dat ze de smaak van ijzer proefde, verzette ze zich nog heviger. ‘Stop,’ zei ze. ‘Ik wil niet.’ Als antwoord lachte hij haar in haar gezicht uit.

‘Ik weet dat je het lekker vindt, je bent net zo opgewonden als ik.’

Hoe kon hij zich zo vergissen? Sigbrit stribbelde tegen, ze wurmde zich half los uit Ottes greep en probeerde hem een knietje te geven.

Hij hield haar bij de polsen vast zodat ze geen kant uit kon en duwde met zijn knieën haar benen uit elkaar. Op deze dag was Duvéke verwekt, deze lelijke, morsige gebeurtenis had tot één vreugdevol feit geleid: Sigbrits dochter.

Het was al aan haar te zien geweest dat ze zwanger was toen Otte uitvoer en Sigbrit had gehoopt dat hij nooit meer zou terugkomen naar Amsterdam.

Soms verdwenen mensen eenvoudigweg op zee.

‘Hou op, zei ik.’ Het was Sigbrit gelukt om het mes om te draaien en nu lag het in haar hand, klaar om gebruikt te worden. Ze voelde het koude ijzer van het heft en dit gaf haar de moed om de punt vliegens-

vlug omhoog te stoten en tegen Ottes keel te drukken. Er welde een druppeltje bloed op, waar ze gefascineerd naar staarde.

Hijgend stonden ze bij elkaar, de een al even roerloos als de ander. Het deed Sigbrit denken aan een patstelling bij de dagelijkse schaakpartij tegen Herman, haar andere broer.

Ze was in het voordeel, met de punt van het mes tegen Ottes huid, maar ze was ook bang dat haar hand moe zou worden en dat ze los moest laten.

Bovendien bestond de kans dat Duveke wakker werd en de aandacht naar zich toe trok. Of dat er een klant binnenkwam, waardoor Sigbrit haar concentratie verloor. En ze stond in een rare, onnatuurlijke houding die ze onmogelijk lang volhield. Ze zag aan Ottes ogen dat hij begreep wat er door haar heen ging.

Wat zou hij doen? De zeeman die Sigbrit had leren kennen in het jaar van haar dochters geboorte was vasthoudend geweest; telkens kwam hij naar de apotheek, hoe vaak haar beide broers hem ook wegstuurden. Als zijn schip niet was uitgevaren had hij haar nooit met rust gelaten, daarvan was ze overtuigd. In het begin was ze steeds naar de modderige kaden van Op 't Water gelopen om te kijken of hij was teruggekomen. Op zondag smeekte ze Sint-Nicolaas, de beschermheilige van de schepelingen, of zijn schip mocht vergaan. Otte hoefde niet te sterven, maar als hij ergens aanspoelde aan een onbekende kust vond hij misschien een andere vrouw die hem aansprak.

Daarna was Duveke geboren, een rood schreeuwend wurmpje dat ze had verwenst toen het in haar buik zat, maar vanaf het moment dat ze het in haar armen had gehouden, had ze het verwelkomd met veel grotere blijdschap dan ze voor mogelijk had gehouden.

Otte was een vage herinnering geworden, een nachtmerrie die Sigbrit langzaam vergat.

Ze staarde naar de twee brede planken achter Otte, waarop kruiken stonden die beschilderd waren met verschillende kleuren om de diverse middeltjes aan te duiden. De kaarsen lieten de glazen flesjes met vloeistoffen schitteren, onder aan de planken hingen zakken met gedroogde kruiden.

Sigbrit wist hier alles zonder nadenken te vinden. Kon ze maar bij

de amandelwolfsmelk, op een of andere manier de varkensblaas uit het flesje krijgen en het goedje in Ottes ogen gooien. Hij zou onmiddellijk blind zijn.

Maar hoe was dit mogelijk met maar één hand vrij? ‘Laten we erover praten.’ Sigbrit duwde iets minder hard.

‘Laat je me dan los?’ vroeg Otte.

‘En jij mij?’

‘Goed.’

Ze nam een risico; op het moment dat ze haar hand weghaalde, kreeg Otte bewegingsruimte en kon hij ervandoor gaan, haar tegen de grond slaan of zich omdraaien en haar dochter ontdekken in de hoek.

Het vertrouwen was broos en toch moest iemand de eerste stap zetten. Sigbrit trok het mes weg, maar wees er nog steeds mee in de richting van Otte.

De grijns verspreidde zich weer over zijn gezicht. ‘Domme teef.’

Nog voordat hij was uitgesproken, liep Sigbrit achteruit en hij greep slechts lucht.

Ze schoot achter de toonbank vandaan en kon de suikerkegels aan het plafond nauwelijks ontwijken.

Na een harde zet van Otte, waardoor Sigbrit tegen de muur aan smakte, braken er potjes en kruiken, de scherven vielen luid rinkelend op de vloer en de zorgvuldig bereide sappen vloeiden uit de verbrijzelde flesjes.

‘O,’ riep ze. ‘Mijn broer vermoordt me!’

Het had Dionysius dagen gekost om van sommige mengsels de juiste verhoudingen te vinden: hij legde poeder en fijngesneden blad op de weegschaal en hield die in balans met gewichtjes. Ook al schreef hij zijn recepten op, sommige tincturen waren meer door toeval dan uit wijsheid ontstaan.

Sigbrit schampte Ottes arm, terwijl hij brulde dat ze gek was. Ze stak hem blindelings, hij deinsde achteruit en zocht naar de deur. Op dat moment stond Duvéke ineens naast Sigbrit. De ogen van het kind leken te groot voor haar gezicht, maar toen haar moeder riep dat ze achter haar moest komen staan, deed ze wat Sigbrit zei.

‘Daar is mijn dochter. Zie je wel dat ik gelijk heb.’ Otte grinnikte.

‘Weg. Ik steek zo recht in je hart als je nog een stap dichterbij doet.’ Sigbrit voelde hoe Duveke zich aan haar rokken vastklemde. ‘Ik meen het. En bovendien, ze is van een ander.’

‘Nog een hoer ook. Maar waarschijnlijk lieg je gewoon.’ Otte snoof, maar hij liep nog verder van haar weg. ‘Ik kom wel terug als je bent afgekoeld.’

‘Doe dat.’

Trillend op haar benen brak Sigbrit een stuk van een suikerkegel af en gaf het aan haar huilende dochter. ‘Ga weer op die zak zitten, ik moet eerst alles opruimen. Ik wil niet dat je in de scherven trapt.’

‘Wie was die man, moeder?’ Nog nahikkend likte Duveke haar vingers af.

‘Niemand.’ Met vinnige bewegingen veegde Sigbrit de rommel bij elkaar in een hoek. Ze haalde water bij de put op het binnenplaatsje en dweilde de vloer. Daarna stak ze haar armen uit naar Duveke en trok haar op schoot.

Zo zaten ze nog steeds toen Dionysius en Herman thuiskwamen.

‘Otte is terug,’ zei ze voordat een van beiden iets had kunnen uitbrengen.

Haar broers bekeken de ravage en inventariseerden de schade terwijl Sigbrit tot niets anders in staat was dan als een leeggelopen blaasbalg te blijven zitten.

‘Ik zal de voorraad moeten aanvullen,’ zei Dionysius. ‘Als ik die vent te pakken krijg, kan hij betalen.’

‘Het is mijn fout.’ Eindelijk had Sigbrit genoeg kracht om op te staan. ‘Ik stak hem met een mes, ik was bang dat hij me weer...’

‘Stil.’ Dionysius wierp haar een blik toe.

Herman wist van niks.

Vier jaar geleden, toen ze met een gescheurd onderkleed thuisgekomen was, haar gezicht nat van de tranen, had Dionysius Sigbrit opgevangen.

Hortend en stotend kwam het hele verhaal eruit: dat ze had gedacht dat het dennentakje van een aanbidder was en ze alleen daarom naar de meiboom was gegaan, hoe ze had geschopt en gestompt, maar dat

Otte zich daar niets van had aangetrokken. Uiteindelijk had hij haar losgelaten en was weggegaan, en Sigbrit was achtergebleven in de smerige steeg. Op de aangrenzende straat klonk het gakkende van loslopende ganzen, mensen renden voorbij, een hoge lach vergezelde het luiden van de kerkklokken. Ze stond heel stil en luisterde naar haar eigen ademhaling. In beweging komen kostte moeite, ze leek wel een ezel die koppig op zijn plaats bleef staan toen zijn eigenaar hem probeerde mee te trekken.

‘Lief zusje, kom hier,’ had Dionysius gezegd en eenmaal in zijn armen begon Sigbrit weer te huilen. Haar broer was lang en hij keek vaak bars. Hun vader was gestorven toen Dionysius zijn apothekersopleiding net had afgerond, maar hij had zonder aarzelen de apotheek overgenomen en zijn zus en broer bij zich laten wonen. Aan trouwen dacht hij niet, wie zou een man met zo veel verantwoordelijkheden willen?

‘Het is mijn eigen schuld.’ Sigbrit had zich uit zijn omhelzing losgemaakt. ‘Op de een of andere manier had ik hem moeten tegenhouden.’

‘Een vent hoort zijn poten thuis te houden.’

De deur ging open en daar was Herman. Alsof ze het samen hadden afgesproken, hadden Dionysius en Sigbrit hem niets verteld, en zelfs toen Duveke was geboren had hij blijkbaar nooit bedacht dat Otte meer was dan een hardnekkige vrijer die Dionysius afkeurde.

Nu Otte terug was, bestond het gevaar dat ze Herman alsnog alles zouden moeten vertellen over Duvekes afkomst.

De vlam van de kaars flikkerde even in de tochtstroom. Sigbrit plukte de witte bloempjes van de dovenetel en deed ze in een kruik. Ze mochten niet bruin of vochtig worden, anders waren ze onbruikbaar voor het middel tegen vrouwenkwaaltjes, en vanmiddag bij het gevecht was alles terechtgekomen op de vloer waar de bloemetjes al gauw alle vloeistof hadden opgezogen.

Het huis was heel stil, het vuur in de keuken allang afgedekt. Ze huiverde en trok de wollen doek dichter om haar schouders.

Sommige poeders waren eenvoudig te vervangen, dat waren de huis-tuin-en-keukenmiddeltjes die iedereen met een paar aanwijzin-

gen kon maken, andere waren ingewikkeld omdat hun werking afhing van de juiste combinaties.

Er was te weinig dovenetel om een tinctuur tegen keelontsteking te maken, tenzij Sigbrit er kervel bij deed. Met beide plantenextracten kon je uitstekend gorgelen zodat keelpijn minder werd. Waarom niet? Morgen zou ze het nieuwe mengsel aan Dionysius laten zien.

‘Wat doe jij hier nog zo laat?’

Toen Sigbrit opkeek, zag ze Dionysius staan in de deuropening, zijn slaapmuts scheef op zijn warrige haar.

‘Ik lag wakker en vond dat ik net zo goed iets voor je kon doen.’

‘Waarom heb je mijn receptenboek gepakt, Sigbrit?’

Ze staarden elkaar aan, het bloed steeg naar Sigbrits wangen. Ze bad vurig dat haar broer zijn mond zou houden. Een vrouw die begreep hoe ze kruiden moest afwegen en de juiste verhoudingen van ingewikkelde aftreksels kon samenstellen werd al gauw versleten voor gifmengster. En toch, toen haar vader ziek was had ze hem meer dan eens geholpen, zelfs al ging haar belangstelling helemaal niet uit naar het beroep van apotheker.

Dionysius doopte zijn vinger in het poeder met kervel en dovenetel en proefde voorzichtig met het puntje van zijn tong. ‘Hoeveel kervel heb je hierin gedaan?’

‘Eén deel op twee delen dovenetel.’

Hij knikte.

Zwijgend nam hij de zware stamper van Sigbrit over en maalde verder.

Ze streek haar haren uit haar verhitte gezicht.

‘Kort voor hij stierf zei vader tegen me dat jouw pillen ronder en gelijkmatiger waren dan die van hem.’ Dionysius liet zijn handen tegen de rand van de vizel rusten. ‘Onderschat haar nooit, drukte hij me op het hart.’

Met gebogen hoofd hakte Sigbrit munt fijn.

‘Met hoeveel neemt Otte genoeg, denk je?’

Ze keek op en staarde haar broer aan. ‘Ik weet het niet.’

Hij legde zijn hand op die van haar. ‘We komen er wel achter,’ zei hij. ‘Ik ga weer naar bed.’

Vanuit de deuropening bleef hij nog even naar haar staan kijken.
'Houd je mond maar tegen de klanten, ze hoeven niet te weten dat jij
de meeste middeltjes hebt gemaakt. Bedankt, zusje.'